

ODRŽIVI RAZVOJ

Održivi razvoj može biti definisan kao ekonomski razvoj u pravcu zadovoljavanja potreba sadašnjih generacija ne ugrožavajući mogućnost budućim generacijama da zadovolje njihove potrebe.

- Održivi razvoj ne može biti ostvaren kratkoročnim ekonomskim rastom.
- Moraju se uzeti u obzir i dugoročni ekonomski ishodi kao što su intenzivno iskorišćavanje prirodnih resursa zbog rasta privrede i povećanja degradacije i zagađenja životne sredine.
- Najveći izazov za savremeno društvo je ostvarivanje zdrave stope rasta, bez zagađenja, degradacije i pustošenja resursa.

- Koncept održivog razvoja nastao je 1980. godine kada je Međunarodno udruženje za zaštitu prirode i resursa razvilo strategiju razvoja čiji je zadatak ostvarivanje održivog razvoja kroz zaštitu životnih resursa.
- Koncept je korišćen u Brundlandovom izveštaju gde se i navodi definicija...

- **ODRŽIVI RAZVOJ JE ONAJ RAZVOJ KOJI OBEZBEĐUJE ZADOVOLJENJE SADAŠNJIH POTREBA BEZ UGROŽAVANJA MOGUĆNOSTI BUDUĆIH GENERACIJA DA ZADOVOLJE SVOJE POTREBE.**

Brundlandov izveštaj – 4 opservacije

1. Ovim konceptom je razvoj opisan kao proces promena u kome eksploatacija resursa, upravljanje investicijama, orijentacija tehnološkog razvoja i institucionalne promene moraju da budu konzistentne sa budućim i sadašnjim potrebama – ŽIVOTNA SREDINA I RAZVOJ SU NEODVOJIVI!

Brundlandov izveštaj – 4 opservacije

2. Međunarodna saradnja je suštinska ali teško ostvariva.
3. Sugerise se jačanje nacionalnih ekoloških institucija, agencija i organizacija.
4. Donosi se program UN o održivom razvoju i održavaju se svetske konferencije o zaštiti životne sredine i održivom razvoju.

*Koncept održivog razvoja bila je ideja vodilja na Zemaljskom samitu u Rio de Žaneiru 1992. godine.

- Konferencija Ujedinjenih nacija o zaštiti životne sredine i razvoju (UNCED), održana u junu mesecu 1992. godine u Rio de Žaneiru (Brazil) bila je najveća od svih ikad održanih konferencija Ujedinjenih nacija.
- Prisustvovalo je 10.000 zvaničnika iz oko 150 zemalja, uključujući i 116 nacionalnih političkih lidera.
- Paralelno dešavanje ovom samitu - konferencija namenjena nevladinim organizacijama, privukla je još više učesnika.

Kratkoročna i dugoročna perspektiva održivog razvoja

- Postoje dva modela:
 1. Konvencionalni pristup politici životne sredine;
 2. Model ravnoteže materijalnih tokova.

Konvencionalni pristup politici životne sredine

- Bazira se na korišćenju komandnih i kontrolnih instrumenata za unapređenje kvaliteta životne sredine.
- Usmeren na kontrolu obima reziduala u životnoj sredini.

Diagram illustrating the conventional approach to environmental policy:


```

    OSNOVNI MATERIJAL → PROIZVODNJA → KORIŠĆENJE PROIZVODA → GRADSKI ČVRSTI OTPAD
    |                               |                               |
    (Energy input)                 (Energy input)
    |                               |
    industrijski otpad
  
```


- Podrazumeva se da materijal ide u jednom pravcu.
- Ulaz u vidu inputa proizvodnje i izlazak kao output sa rezidualima.
- Ova politika usmerena je na smanjenje reziduala na kraju proizvodnje i reprodukcije.
- Ova j pristup nije odgovorajući jer političke odluke koje dovode do iscrpljivanja resursa imaju nepovoljne implikacije na buduće generacije – prerada rezidala može uticati na smanjenje zagađenja ali i na njihovo eliminisanje.

Model ravnoteže materijalnih tokova

- Priroda i kružni tok ekonomskih aktivnosti su povezani i njihova povezanost je dinamična jer je nerazumljivo da se uzima u obzir ekonomski razvoj bez razmatranja posledica na životnu sredinu.
- Zahteva se dugoročni pristup održivom razvoju!
- Statistička procena rasta svetskog stanovništva i dohotka mogu biti od koristi kod objašnjenja pomirenja životne sredine i ekonomskog razvoja.

- Model uticaja na životnu sredinu je:

$$\text{UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU} = \text{DOHODAK PO STANOVNIKU} \times \text{UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU PO JEDINICI DOHOTKA} \times \text{BROJ LJUDI}$$

- Zemlje u razvoju imaju mnogo teže uslove za usklađivanje navedenog odnosa. One teže da prilagode ekonomski razvoj brzom rastu populacije.
- Raste zagađenje i iscrpljivanje resursa.

Ako proizvodne mogućnosti privrede nisu usklađene sa brojem stanovnika zemlje, dolazi do povećanja nestašica i zloupotrebe resursa.

- Projektovanje proizvoda, proizvodnih procesa i korišćene energije može biti tako modifikovano da se materijali kreću kroz zatvoren ekonomski sistem, TOK MATERIJALA KROZ EKONOMSKI SISTEM NE SME BITI LINEARAN!
- Dva osnovna zadatka ovog kocepta su:
 1. Optimalno iskorišćavanje energije i materijala – maksimalna efikasnost inputa!
 2. Smanjivanje materijalnog zagađenja kroz minimiziranje količine otpada!

efikasnost materijala *efikasnost* *energije*
 proizvodnja korišćenje proizvoda otpad

→ → →

projektovanje zaštite

projektovanje recikliranja industrijski otpad projektovanje ponovnog korišćenja

- Potencijalni rezultat ove strategije je formiranje industrijskih ekosistema u kojima se reziduali iz jednog procesa mogu koristiti kao inputi u drugom sistemu.
- Koncept industrijskog ekosistema je u saglasnosti sa koceptom održivog razvoja.

Osnovni principi održivog razvoja

Principi održivog razvoja

- U *Nacionalnoj strategiji održivog razvoja Republike Srbije* kao principi održivog razvoja navode se sledeći:
 - Međugeneracijska solidarnost i solidarnost unutar generacije.
 - Otvoreno i demokratsko društvo.
 - Znanje kao nosilac razvoja.
 - Uključenost u društvene procese.
 - Integrisanje pitanja životne sredine u ostale sektorske politike.
 - Predostrožnost.
 - Zagađivač/korisnik plaća.
 - Održiva proizvodnja i potrošnja.

1. Međugeneracijska solidarnost i solidarnost unutar generacije

- Potrebno je zadovoljiti potrebe sadašnjih generacija, ali tako da se ne ugroze prava budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.
- Solidarnost unutar generacije treba postići demokratski usaglašenom raspodelom raspoloživog prirodnog i stvorenog kapitala, tako da se obezbede osnovne ljudske potrebe za sve društvene grupe.

2. Otvoreno i demokratsko društvo

- Ovaj princip podrazumeva učešće građana u odlučivanju.
- Potrebno je garantovati građanska prava, obezbediti pristup informacijama i osigurati dostupnost pravde, obezbediti odgovarajuće konsultacije s građanima i učešće građana u donošenju odluka. Braniti stabilnost demokratskih institucija na osnovama mira, bezbednosti i slobode.

3. Znanje kako nosilac razvoja

- Treba promovirati prosperitetnu, inovativnu, konkurentnu i ekološki efikasnu ekonomiju zasnovanu na znanju, koja obezbeđuje visok životni standard i punu i visokokvalitetnu zaposlenost.
- Potrebno je promovirati obrazovanje i razvijanje javne svesti o održivom razvoju.

4. Uključenost u društvene procese

- Promovirati punu integraciju građana u društvo, podsticati jednake mogućnosti za svakoga tako što će se promovirati ljudska prava, posebno rodna ravnopravnost i boriti protiv svih oblika diskriminacije afirmativnim merama za marginalizovane grupe i smanjenjem siromaštva.
- Razlike i podeljenost među članovima društva treba svoditi na najmanju moguću meru i stalno se boriti protiv socijalne isključenosti ljudi i siromaštva

5. Integrisanje pitanja životne sredine u ostale sektorske politike

- Potrebno je promovisati integraciju ekonomskih, socijalnih i ekoloških pristupa i analiza, te podržati korišćenje instrumenata kao što je strateška procena životne sredine.
- Takođe, treba podsticati socijalni dijalog, društveno odgovorno poslovanje i javno-privatno partnerstvo.

6. Predostrožnost

- Zahteva se očuvanje prirodne ravnoteže kada nema pouzdanih informacija o određenom problemu.
- Svaka aktivnost mora biti planirana i sprovedena tako da prouzrokuje najmanju moguću promenu u životnoj sredini.
- Treba preventivno delovati da bi se sprečili mogući znatni negativni uticaji na životnu sredinu, osobito ako bi bila ugrožena dobrobit ljudi i životinja.

7. Zagađivač/korisnik plaća

- Ovaj princip podrazumeva uključanje troškova vezanih za životnu sredinu u cenu proizvoda. Naime, treba internalizovati troškove vezane za životnu sredinu, tj. uključiti troškove uništavanja životne sredine u ekonomske troškove zagađivača/korisnika, tj. primeniti princip zagađivač/korisnik plaća. Tako se postiže puna ekonomska cena koja pokriva troškove proizvodnje, upotrebe i odlaganja proizvoda tokom čitavog njegovog „životnog“ ciklusa;

8. Održiva proizvodnja i potrošnja

- Neophodno je poštovati uravnotežene odnose u eksploataciji prirodnih resursa i obezbediti visok nivo zaštite i poboljšanja kvaliteta životne sredine.
- Takođe, treba smanjiti zagađenje životne sredine i promovisati održivu potrošnju i proizvodnju, ali ekonomski rast ne sme da uzrokuje proporcionalni porast degradacije životne sredine.

Tradicionalni pokazatelji održivog razvoja

- Sa stanovišta ekološke ekonomije pokazatelji su BNP (bruto nacionalni proizvod) i ND (nacionalni dohodak).
- BNP = BDP – Prihodi stranih lica po osnovu ulaganja kapitala u našoj zemlji + Prihodi domaćih lica od ulaganja kapitala u inostranstvu.
- ND = BNP – amortizacija kapitalnih dobara
- Oni skrivaju štetno delovanje ekonomije na prirodu. Povećanje proizvodnje povećava BNP i ND ali povećava i štetne efekte na prirodu.

- BDP (GDP) – bruto domaći proizvod – predstavlja vrednost finalnih proizvoda i usluga proizvedenih uzemlji u jednoj godini. Utvrđuje se po tržišnim cenama, a strukturu njegove vrednosti čini preneti vrednost kapitalnih dobara (amortizacija) i novostvorena vrednost.

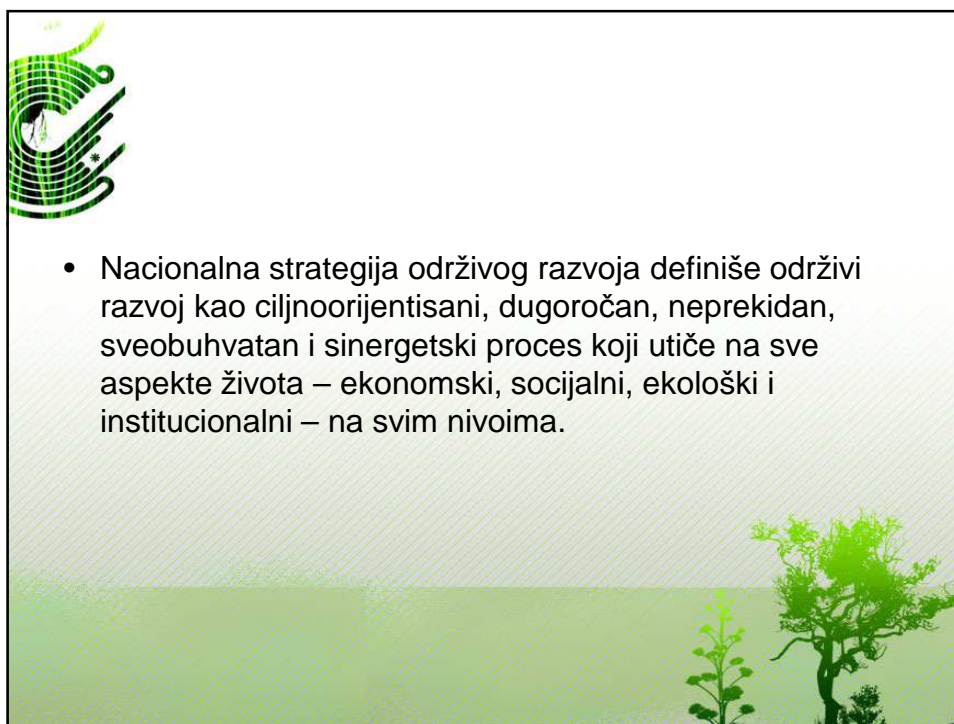

- BNP (GNP) – bruto nacionalni proizvod – predstavlja pokazatelj dostignutog nivoa ekonomske razvijenosti zemlje. Izračunava se tako što se od BDP oduzmu svi prihodi koji pripadaju strancima po osnovu ulaganja stranog kapitala, a dodaju svi prihodi koje primaju domaća lica po osnovu ulaganja kapitala u inostranstvo.

- NNP (ND) – nacionalni dohodak predstavlja ukupnu novostvorenu vrednost zemlje u jednoj godini. Izračunava se tako što se od BNP odbije odgovarajući iznos obezvređenja kapitalnih dobara (amortizacija). Kasnije se ova veličina raspoređuje na potrošnju i štednju.

SADRŽAJ STRATEGIJE

- Strategija se sastoji iz OSAM delova:
- U *prvom* delu prikazana je metodologija izrade i osnovni podaci o usvojenim strateškim dokumentima R Srbije na kojima se zasniva Strategija.
- *Drugi* deo definiše strateško opredeljenje za održivi razvoj i obuhvata viziju razvoja, nacionalne prioritete i principe Strategije – SWOT analiza.

- *Treći* deo bavi se ekonomijom, kao jednim od tri “stuba” održivog razvoja. U njemu su date osnove privrede R Srbije zasnovane na znanju, kao i konkretni ciljevi i prioritet u makroekonomskom upravljanju i izbor odgovarajuće ekonomske politike, tranzicionih tokova, održive proizvodnje i potrošnje, obrazovanja za održivi razvoj, održivosti naučnotehnološke politike, itd.

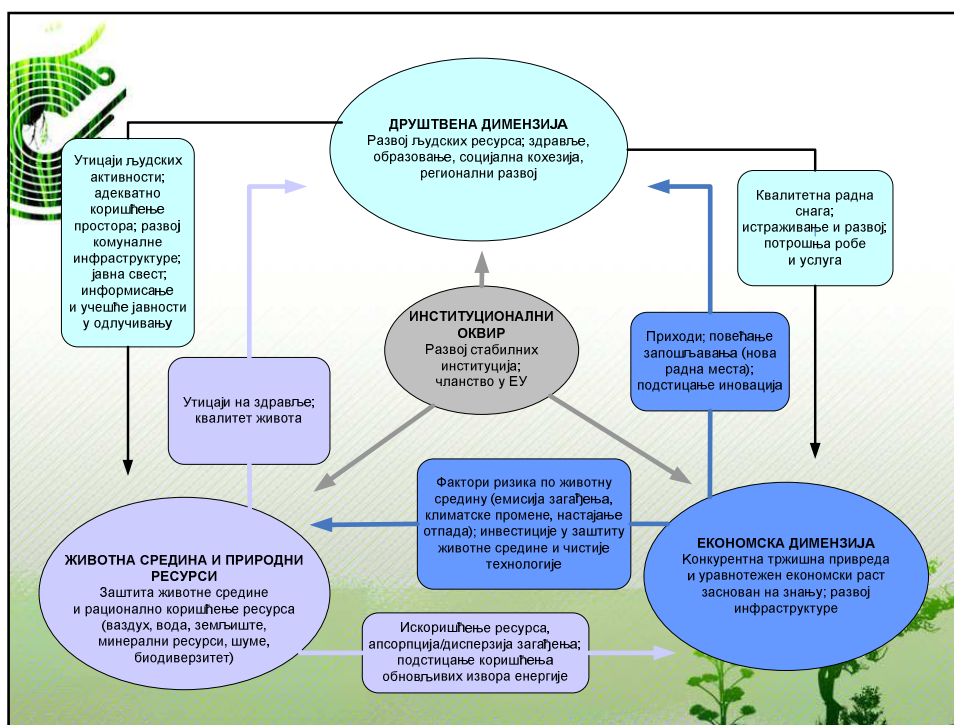

- Četvrti deo bavi se društveno – ekonomskim uslovima i perspektivama koje otvara održivi razvoj u Srbiji (ciljevi, mere i prioritete koji se odnose na različite oblasti društvenog razvoja i njihove veze i uticaje na ekonomski razvoj i zaštitu životne sredine.)
- Peti deo posvećen je pitanjima zaštite životne sredine i očuvanja prirodnih resursa u Srbiji, kao i uticaja ekonomskog razvoja na životnu sredinu.

- U šestom delu dat je institucionalni okvir i mehanizmi za primenu Strategije, s posebnim osvrtom na osnivanje novih institucija i jačanje postojećih za sprovođenje Strategije, kao i jasni mehanizmi međusobne podele odgovornosti i nadležnosti u sprovođenju i praćenju Strategije.
- U sedmom delu prikazani su izvori finansiranja!
- U osmom delu data je metodologija praćenja sprovođenja Strategije s jasno definisanim indikatorima održivog razvoja, a navedene su institucije koje se bave praćenjem ovih indikatora.

VIZIJA ODRŽIVOG RAZVOJA

“Republika Srbija je 2017. godine institucionalno i ekonomski razvijena država sa odgovarajućom infrastrukturom, kompatibilna sa standardima EU, s privredom zasnovanom na znanju, efikasno korišćenim prirodnim i stvorenim resursima, većom efikasnošću i produktivnošću, bogata obrazovanim ljudima, sa očuvanom životnom sredinom, istorijskim i kulturnim nasleđem, država u kojoj postoji partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora i koja pruža jednake mogućnosti za sve građane.”

KLJUČNI NACIONALNI PRIORITETI

- Ulazak u EU!
- Razvoj konkurentne tržišne privrede, inovacije, povećanje kapaciteta za istraživanje i razvoja, bolji odnos nauke, preduzetništva i tehnologije!
- Razvoj i obrazovanje ljudi, zaposlenost, privlačenje stručnjaka!
- Razvoj infrastrukture i regionalni održivi razvoj!
- Zaštita i unapređenje životne sredine i racionalno korišćenje ograničenih resursa!

PRINCIPI STRATEGIJE

- Međugeneracijska solidarnost i solidarnost unutar generacije!
- Otvoreno i demokratsko društvo!
- Znanje kao nosilac razvoja!
- Uključenost u društvene procese!
- Integrisanje pitanje životne sredine u druge politike!
- Predostrožnost!
- Zagađivač/korisnik plaća!
- Održiva proizvodnja i potrošnja!

SWOT ANALIZA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> •Dobar geografski položaj zemlje •Potencijalno kvalitetna radna snaga •Demokratsko društvo •Rast privatnog sektora •Visok stepen biološke raznovrsnosti •Očuvana životna sredina u neindustrijalizovanim oblastima 	<ul style="list-style-type: none"> •Razlike u regionalnom razvoju •Odliv mozgova •Nedovljna ulaganja u istraživanje i razvoj •Nedostatak infrastrukture •Prekomerno zagađenje vode •Prekomerno korišćenje resursa
ŠANSE	PRETNJE
<ul style="list-style-type: none"> •Ulazak u EU •Uvođenje čitih tehnologija •Ulazak u fondove za finansiranje EU •Politička volja •Završetak privatizacije •Jačanje demokratskog poretka 	<ul style="list-style-type: none"> •Netolerancija i društvena podvojenost •Korupcija •Nezaposlenost i siromaštvo •Slaba informisanost •Manjak finansijskih sredstava •Zastarela tehnologija proizvodnje

REŠENJA NA LOKALNOM NIVOU

- Nije svaka oblast jednako ugrožena
- Mogućnost rešavanja problema zagađenosti životne sredine nalaze se na lokalnom nivo (regija, opština, grad)
- Lokalna vlast igra značajnu ulogu u procesu unapređivanja očuvanja životne sredine.
- Kreiranjem LEAP – a dolazi se do individualnih strategija za svaku oblast, koja je u saglasnosti sa generalnom strategijom na nivou države.

LEAP

- L – LOKALNI
- E – EKOLOŠKI
- A – AKCIONI
- P – PLAN

LEAP

Kao jedan od odgovora na kompleksnost pitanja i aktivnosti vezanih za oblast zaštite životne sredine, razvijena je metodologija rešavanja ekoloških problema u lokalnim zajednicama putem izrade i realizacije Lokalnih ekoloških akcionih planova (LEAP).

- Izazov izrade i primene ovih planova je u definisanju i usklanivanju svih vidova razvoja lokalne zajednice na takav način da se ne unište postojeći ekosistemi i da se unapredi ekonomska stabilnost zajednice, istovremeno omogućavaju i kvalitetniji i bolji život kako sadašnjim tako i budućim generacijama.

LEAP

- Konkretno prednosti izrade LEAP-a najviše se manifestuju kroz omogućavanje jasnijeg i delotvornijeg upravljanja promenama u lokalnoj zajednici.
- Faze izrade LEAP – a su:
 - pripremne aktivnosti,
 - identifikacija učesnika,
 - formiranje koordinacionog tela,
 - formiranje radne grupe,
 - procena stanja životne sredine,
 - izrada vizije zajednice,
 - odrenivanje prioriternih oblasti rada u okviru LEAP-a,
 - izrada akcionog plana za prioritne oblasti,
 - određivanje prioriteta u realizaciji akcionog plana.

Hvala vam na pažnji!

2013.